

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-udu-157.2024.01>

УДК 378.4:378.147

Бу Хунвей, Гевко І. В.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті проаналізовано проблему інформаційної підготовки майбутніх фахівців у галузі музичного мистецтва. Досліджено, що трансформаційні процеси, зумовлені розвитком інформаційного суспільства, сприяли інтенсивній інтеграції цифрових технологій у професійну діяльність фахівців різних галузей, зокрема й у сферу мистецької освіти. Встановлено необхідність модернізації підготовки майбутніх педагогів музичного мистецтва. Метою статті є розкрити особливості визначення і реалізації педагогічних умов підготовки майбутніх педагогів музичного мистецтва. На основі аналізу літератури з проблеми дослідження встановлено, що умова – це сукупність факторів, які сприяють розв'язанню конкретних педагогічних завдань і забезпечують досягнення визначених освітніх цілей. Для виокремлення педагогічних умов формування інформаційної компетентності майбутніх фахівців галузі музичного мистецтва було враховано вимоги до них.

Визначено педагогічні умови для ефективного формування інформаційної компетентності майбутніх педагогів музичного мистецтва із застосуванням цифрових технологій, методів, прийомів та засобів, які сприятимуть ефективному засвоєнню інформатичних дисциплін, опрацюванню матеріалу з фахових дисциплін, а також підтримуватимуть мотивацію майбутніх фахівців до пізнавально-творчої діяльності. Зазначено, що створення сприятливих педагогічних умов є необхідною передумовою для підготовки конкурентоспроможного, інформаційно грамотного фахівця, здатного ефективно функціонувати в умовах сучасного інформаційного суспільства.

Формування інформаційної компетентності вимагає системного підходу, який включає цілеспрямоване проектування освітнього середовища, впровадження інноваційних методів навчання, а також розвиток критичного мислення та самостійної пізнавальної активності майбутніх педагогів.

Ключові слова: педагогічні умови, освітній процес, педагоги музичного мистецтва, цифрові технології, інформаційна компетентність.

Проблематика інформаційної підготовки майбутніх фахівців у галузі музичного мистецтва посідає провідне місце в контексті модернізації сучасної музично-педагогічної освіти. У відповідності до галузевих стандартів вищої освіти, Закону України «Про вищу освіту» та положень національних,

«Педагогічної конституції Європи» та низки інших нормативно-правових актів, професійна підготовка здійснюється на основі компетентнісного підходу, який визначається як стратегічний орієнтир державної політики в освітній сфері, спрямований на досягнення цілісного освітнього результату. Упродовж останніх десятиліть цей підхід утвердився як домінантна парадигма сучасної педагогічної теорії та практики.

У процесі аналізу змістових характеристик та специфіки формування інформаційної компетентності майбутніх педагогів музичного мистецтва доцільно акцентувати увагу на тому, що трансформаційні процеси, зумовлені розвитком інформаційного суспільства, сприяли інтенсивній інтеграції цифрових технологій у професійну діяльність фахівців різних галузей, зокрема й у сферу мистецької освіти.

Мета статті – розкрити особливості визначення і реалізації педагогічних умов підготовки майбутніх педагогів музичного мистецтва.

Формування інформаційної компетентності майбутніх фахівців у сфері музичного мистецтва значною мірою детерміноване особливостями освітнього середовища та сукупністю педагогічних умов. У цьому контексті якість підготовки фахівців безпосередньо залежить від цілеспрямованого створення педагогічно доцільного середовища, яке сприяє інтеграції цифрових технологій у навчальний процес. Відтак виникає необхідність у науковому обґрунтуванні та практичному визначенні таких педагогічних умов, які забезпечуватимуть ефективність освітнього процесу та сприятимуть формуванню високого рівня інформаційної компетентності майбутніх фахівців музичного мистецтва.

Дослідники Н. Баловсяк [1], О. Іванова [3], А. Калініченко [4], А. Литвин [6], Є. Хриков [10], О. Чемерис [12] та ін., досліджуючи вплив педагогічних умов на якість освіти, підкреслюють необхідність їх забезпечення, що сприятиме якісному освітньому процесу та ефективному його управлінню. Педагогічні умови мають забезпечувати системне засвоєння здобувачами освіти теоретичних знань і практичних навичок з усіх навчальних дисциплін.

Доцільно наголосити, що поняття «умова» має багатогранне значення. Його можна трактувати як:

- «обставину, від якої залежить і згідно з якою відбувається продуктивний цілісний педагогічний процес підготовки майбутніх фахівців, який опосередковується активністю особистості чи групи людей» [8, с. 243];

- сукупність «природних, соціальних, зовнішніх і внутрішніх чинників, які впливають на фізичний, психічний, моральний розвиток людини, її поведінку; на виховання, навчання та формування особистості» [13];

- необхідну обставину, що сприяє здійсненню або створенню чого-небудь або сукупність реальних обставин, за яких відбувається певний процес [11].

Проведений детальний аналіз наукової літератури дозволяє зробити висновок, що умова – це сукупність факторів, які сприяють розв'язанню конкретних педагогічних завдань і забезпечують досягнення визначених освітніх цілей.

Проблема створення й реалізації педагогічних умов є широко

досліджуваною та привертає увагу багатьох учених (Г. Балл, В. Бондар, С. Гончаренко, Л. Коваль, Н. Мойсеюк, О. Мороз, Г. Падалка, О. Пехота, О. Рудницька та інші). Науковці визначають педагогічні умови як цілеспрямовано створені обставини, що сприяють досягненню якісних результатів у педагогічній діяльності. Саме їх усвідомлене та системне впровадження є ключовим фактором ефективності освітнього процесу.

Для з'ясування педагогічних умов формування інформаційної компетентності майбутніх фахівців галузі музичного мистецтва у процесі їх професійної підготовки слід звернутися до розуміння сутності даного поняття.

Поняття «педагогічні умови» організації освітнього процесу досліджували багато вчених. Так, О. Сагач трактує це поняття як сукупність чинників, що впливають на ефективність навчального процесу та сприяють розвитку особистості здобувача освіти [7]. О. Гермак визначає дане поняття як спеціально створені або об'єктивно існуючі обставини, які сприяють формуванню компетентностей і розвитку педагогічної діяльності [2]. Н. Яремчук та В. Марусова, досліджуючи педагогічні умови організації дистанційного навчання в університеті наголосили, що педагогічні умови є системою впливів і обставин, що забезпечують ефективне функціонування освітнього середовища [14].

Науковець А. Лазаренко у власних працях зазначає, що «педагогічні умови – це обставини навчального процесу, які сприяють цілеспрямованому відбору, конструюванню і використанню елементів змісту, методів, прийомів і форм навчання для досягнення поставленої мети» [5, с. 204].

Підготовка здобувачів вищої освіти повинна здійснюватися з урахуванням вимог до фахівців відповідної спеціальності та сприяти засвоєнню системи знань. Дослідниця Н. Баловсяк підкреслює, що при визначенні педагогічних умов необхідно враховувати мету підготовки майбутніх фахівців, а також принципи та підходи до навчання. Важливо забезпечити наближення пізнавальної діяльності до особливостей майбутньої професії [1].

Для виокремлення педагогічних умов формування інформаційної компетентності майбутніх фахівців галузі музичного мистецтва слід враховувати вимоги до них.

Відповідно до Стандарту вищої освіти України за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво», такі фахівці повинні бути здатними: «до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел», «застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, композиторської, диригентської, педагогічної діяльності», а також «мати навички використання інформаційних і комунікаційних технологій» [9].

Отже, для ефективного формування інформаційної компетентності майбутніх фахівців галузі музичного мистецтва необхідно враховувати фактори, які позитивно впливають на їх освітній процес і сприяють його якості.

Визначимо педагогічні умови для ефективного формування інформаційної компетентності майбутніх фахівців галузі музичного мистецтва із застосуванням цифрових технологій, методів, прийомів та засобів, які

сприятимуть ефективному засвоєнню інформатичних дисциплін, ефективному опрацюванню матеріалу з фахових дисциплін, а також підтримуватимуть мотивацію майбутніх фахівців до пізнавально-творчої діяльності.

Для виокремлення найефективніших педагогічних умов формування інформаційної компетентності майбутніх фахівців галузі музичного мистецтва, використано метод опитування та незалежних експертних оцінок, в яких взяли участь 96 здобувачів освіти за спеціальністю 025 Музичне мистецтво та 18 науково-педагогічних працівники, які були залучені до експериментального дослідження. Експертам було запропоновано перелік педагогічних умов, серед яких необхідно, на їхню думку, способом ранжування відповідей виділити ті, що найбільш позитивно впливатимуть на формування інформаційної компетентності майбутніх фахівців галузі музичного мистецтва. Зазначимо, що усі педагогічні умови визначались з урахуванням тенденцій цифровізації освіти.

Отже, на основі аналізу літератури з проблеми дослідження, педагогічних спостережень, результатів експертного опитування встановлено, що ефективними у процесі формування інформаційної компетентності майбутніх фахівців галузі музичного мистецтва будуть такі педагогічні умови:

1. Інтеграція цифрових технологій у зміст підготовки майбутніх фахівців галузі музичного мистецтва.
2. Практична спрямованість поставлених завдань на майбутню професійну діяльність.
3. Створення цифрового освітнього середовища для організації освітнього процесу майбутніх фахівців галузі музичного мистецтва.

Мистецька освіта сьогодні зазнає значних змін. Якщо раніше викладачі виступали джерелом художньо-освітньої інформації для студентів, застосовуючи репродуктивні методики навчання, то сьогодні їхня роль зазнала еволюції. Викладач перетворюється на модератора, який допомагає здобувачам освіти орієнтуватися в сучасному освітньому просторі та сприяє розвитку здібностей майбутніх фахівців музичного мистецтва. Це підкреслює важливість впровадження цифрових технологій та інформатизації мистецької освіти, що є ключовим фактором її інноваційного розвитку.

Висновки. Забезпечення ефективних педагогічних умов є ключовим чинником у процесі формування інформаційної компетентності майбутніх педагогів музичного мистецтва. Від правильно визначених та реалізованих педагогічних умов залежить не лише якість професійної підготовки студентів, але й рівень їхньої готовності до інтеграції сучасних цифрових технологій у професійну діяльність. Формування інформаційної компетентності вимагає системного підходу, який включає цілеспрямоване проектування освітнього середовища, впровадження інноваційних методів навчання, а також розвиток критичного мислення та самостійної пізнавальної активності майбутніх педагогів.

Таким чином, створення сприятливих педагогічних умов є необхідною передумовою для підготовки конкурентоспроможного, інформаційно

грамотного фахівця, здатного ефективно функціонувати в умовах сучасного інформаційного суспільства.

Перспективи подальших досліджень у напрямі формування інформаційної компетентності майбутніх педагогів музичного мистецтва передбачають реалізацію визначених педагогічних умов через розширення теоретико-методологічного підґрунтя, зокрема аналізу зарубіжного досвіду, удосконалення моделей інформаційної підготовки та розробку освітніх компонентів. Доцільним є також інтеграція хмарних сервісів, платформ дистанційного навчання та засобів мультимедіа в педагогічну практику.

Використана література:

1. Баловсяк Н. В. Організаційно-педагогічні умови формування інформаційної компетентності. *Теорія і методика обучения математике, физике, информатике*. 2005. Т. 5. № 3. С. 16-20.
2. Гермак О. Л. Комплексний підхід до визначення суті поняття педагогічні умови використання електронних освітніх ресурсів у професійній підготовці майбутніх електромонтерів. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. 2017. № 13. С. 11-15.
3. Іванова О. Ю. Педагогічні умови забезпечення якості освіти старшокласників ліцею в особистісно-орієнтованій системі навчання : дис. канд. пед. наук : спец. 13.00. 09. 2008.
4. Калініченко А. І. Педагогічні умови організації самовиховання студентської молоді : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця. 2002. 16 с.
5. Лазаренко А. Педагогічні умови формування цифрової компетентності майбутніх вихователів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. С. 202-335.
6. Литвин А., Мацейко О. Методологічні засади поняття «педагогічні умови». *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2013. № 4. С. 43-63. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pippo_2013_4_5
7. Сагач О. Теоретичний аналіз поняття педагогічні умови у контексті професійного зростання вчителів. *Освітні обрії*. 2020. Т. 50. № 1. С. 32-35.
8. Семенова А. В. Словник-довідник з професійної педагогіки. Одеса : Пальміра, 2006. 272 с.
9. Стандарт вищої освіти України за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво». URL : <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/025-Muz.mystetstvo-bakalavr.28.07.pdf>.
10. Хриков Є. Педагогічні умови в структурі наукового знання. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія : "Педагогічні науки"*. 2022. № 4. С. 5-10.
11. Філософський словник соціальних термінів. Київ-Харків : Корвін, 2002. 672 с.
12. Чемерис О. А. Педагогічні умови забезпечення якості фундаментальної підготовки майбутніх учителів математики : дис. ... канд. пед. н. Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2007. 242 с.
13. Ярмаченко М. Д. Педагогічний словник. Пед. думка, 2001. 514 с.
14. Яремчук Н., Марусова В. Педагогічні умови організації дистанційного навчання в університеті. *Молодий вчений*. 2021. № 11 (99). С. 205-210.
15. Wu Hongwei. Content of information competence of future teachers of music arts. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка» Серія : Педагогічні науки*. Чернігів, 2024. Випуск 29-30 (185-186). С. 81-86.

References:

1. Balovsyak N. V. (2005). Orhanizatsiyno-pedahohichni umovy formuvannya informatsiynoyi kompetentnosti [Organizational and pedagogical conditions for the formation of information competence]. *Teoryya y metodyka obuchenyya matematyke, fyzike, ynformatyke*. T. 5. № 3. S. 16-20 [in Ukrainian].
2. Hermak O. L. (2017). Kompleksnyy pidkhid do vyznachennya suti ponyattya pedahohichni umovy vykorystannya elektronnykh osvitnikh resursiv u profesiynyi pidhotovtsi maybutnikh elektromonteriv [A comprehensive approach to defining the essence of the concept of pedagogical conditions for using

- electronic educational resources in the professional training of future electricians]. *Profesiyna osvita: problemy i perspektyvy*. № 13. S. 11-15 [in Ukrainian].
3. Ivanova O. Yu. (2008). Pedahohichni umovy zabezpechennya yakosti osvity starshoklasnykiv litseyu v osobystisno-orientovaniy systemi navchannya [Pedagogical conditions for ensuring the quality of education of high school students in a personality-oriented education system] : dys. kand. ped. nauk : spets. 13.00. 09. [in Ukrainian].
 4. Kalinichenko A. I. (2002). Pedahohichni umovy orhanizatsiyi samovykhovannya student-s'koyi molodi [Pedagogical conditions for organizing self-education of student youth] : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04. Vinnytsya. 16 s. [in Ukrainian].
 5. Lazarenko A. (2022). Pedahohichni umovy formuvannya tsyfrovoyi kompetentnosti maybutnikh vykhovateliv [Pedagogical conditions for the formation of digital competence of future educators]. *Aktual'ni pytannya humanitarnykh nauk*. S. 202-335 [in Ukrainian].
 6. Lytvyn A., Matseyko O. (2013). Metodolohichni zasady ponyattya «pedahohichni umovy». [Methodological principles of the concept of "pedagogical conditions"]. *Pedahohika i psykholohiya profesiynoyi osvity*. № 4. S. 43-63. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pippo_2013_4_5 [in Ukrainian].
 7. Sahach O. (2020). Teoretychnyy analiz ponyattya pedahohichni umovy u konteksti profesiynoho zrostannya vchyteliv [Theoretical analysis of the concept of pedagogical conditions in the context of teachers' professional growth]. *Osvitni obriyi*. T. 50. № 1. S. 32-35 [in Ukrainian].
 8. Semenova A. V. (2006). Slovyk-dovidnyk z profesiynoyi pedahohiky [Dictionary-reference book on professional pedagogy]. Odesa : Pal'mira. 272 s. [in Ukrainian].
 9. Standart vyshchoyi osvity Ukrayiny za spetsial'nistyu 025 «Muzychne mystetstvo» [Standard of Higher Education of Ukraine in the specialty 025 "Musical Art"]. URL : <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/025-Muz.mystetstvo-bakalavr.28.07.pdf>. [in Ukrainian].
 10. Khrykov YE. (2022). Pedahohichni umovy v strukturi naukovoho znannya [Pedagogical conditions in the structure of scientific knowledge]. *Visnyk Cherkas'koho natsional'noho universytetu imeni Bohdana Khmel'nyts'koho. Seriya: "Pedahohichni nauky"*. № 4. S. 5-10 [in Ukrainian].
 11. Filosofs'kyi slovyk sotsial'nykh terminiv [Philosophical Dictionary of Social Terms]. Kyiv-Kharkiv : Korvin, 2002. 672 s. [in Ukrainian].
 12. Chemerys O. A. (2007). Pedahohichni umovy zabezpechennya yakosti fundamental'noyi pidhotovky maybutnikh uchyteliv matematyky [Pedagogical conditions for ensuring the quality of fundamental training of future mathematics teachers] : dys. ... kand. ped. n. Zhytomyr's'kyi derzhavnyi universytet imeni Ivana Franka. 242 s. [in Ukrainian].
 13. Yarmachenko M. D. (2001). Pedahohichnyy slovyk [Pedagogical dictionary]. Ped. dumka. 514 s. [in Ukrainian].
 14. Yaremchuk N., Marusova V. (2021). Pedahohichni umovy orhanizatsiyi dystantsiynoho navchannya v universyteti [Pedagogical conditions for organizing distance learning at the university]. *Molodyy vchenyy*. № 11 (99). S. 205-210 [in Ukrainian].
 15. Wu Hongwei. Content of information competence of future teachers of music arts. *Visnyk Natsional'noho universytetu «Chernihiv's'kyi kolehium» imeni T. H. Shevchenka» Seriya: Pedahohichni nauky*. Chernihiv, 2024. V. 29-30 (185-186). S. 81-86.

Wu HONGWEI, I. HEVKO. Pedagogical conditions for forming information competence of future music teachers.

The article analyses the problem of information training of future specialists in the field of musical art. It is studied that transformation processes caused by the development of the information society have contributed to the intensive integration of digital technologies into the professional activities of specialists in various fields, including the field of art education. The need to modernize the training of future teachers of musical art is established. The purpose of the article is to reveal the features of determining and implementing pedagogical conditions for training future teachers of musical art. Based on the analysis of the literature on the research problem, it was established that a condition is a set of factors that contribute to solving specific pedagogical tasks and ensuring the achievement of certain educational goals. In order to identify pedagogical conditions for the formation of information competence of future specialists in the field of musical art, the requirements for them were taken into account.

Pedagogical conditions for the effective formation of information competence of future teachers of musical art using digital technologies, methods, techniques and tools that will contribute to the effective mastering of computer disciplines, the processing of material from professional disciplines, and will also support the motivation of future specialists to cognitive and creative activity are determined. It is noted that the creation of favourable pedagogical conditions is a necessary prerequisite for the training of a competitive, information-literate specialist capable of functioning effectively in the conditions of a modern information society.

The formation of information competence requires a systematic approach, which includes purposeful design of the educational environment, the implementation of innovative teaching methods, as well as the development of critical thinking and independent cognitive activity of future teachers.

Keywords: pedagogical conditions, educational process, teachers of musical art, digital technologies, information competence.

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-udu-157.2024.02>
УДК 37.091.3:371.13](045)

Дульська О. В.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧИТЕЛІВ В УМОВАХ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

У статті висвітлено теоретико-методологічні засади розуміння професійної компетентності вчителя, які ґрунтуються на різноманітних концепціях і моделях, що еволюціонували відповідно до динамічних вимог освітнього середовища. Ці моделі часто наголошують на інтеграції теоретичних знань, практичних навичок і рефлексивних практик як наріжних каменів ефективного викладання. Крім того, подібні моделі, розроблені в контексті методичної роботи початкової школи, демонструють, що професійна компетентність охоплює не тільки знання змісту; це включає педагогічні інновації, співпрацю та постійну самооцінку. Теорія навчання впродовж життя відіграє важливу роль у формуванні постійного професійного розвитку вчителів, особливо в рамках безперервної освіти. Вона виступає за постійний, ітеративний процес набуття навичок і вдосконалення знань, який триває протягом всього професійного життя педагога. Центральним у цій парадигмі є уявлення про те, що навчання не обмежується початковою підготовкою вчителя; натомість це безперервна подорож під впливом еволюції освітніх стандартів, технологічного прогресу та зміни суспільних потреб. Як наслідок, навчання впродовж життя сприяє стійкості та адаптивності, які є ключовими атрибутами для сучасних педагогів, які орієнтуються в складних освітніх середовищах. Інтеграція педагогічних, психологічних та предметних знань є важливою для культивування всебічної професійної компетентності вчителя в контексті безперервної освіти. Педагогічні знання створюють основу для ефективних навчальних стратегій, а психологічне розуміння дозволяє вчителям задовольняти когнітивні та емоційні потреби учнів. Предметні знання гарантують, що вчителі мають глибоке розуміння змісту, який вони подають. Коли ці сфери об'єднані, вчителі краще підготовлені для створення значущого навчального досвіду, диференціації навчання та сприяння позитивному клімату в класі.

Ключові слова: професійна компетентність, неперервна освіта, педагогічні працівники, освітня траєкторія, підвищення кваліфікації.